

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф.,
на по године 2 ф., на четврт
године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ
и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6
ф., на по године 3 ф., на четврт
године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње
2) фран. у злату, на по године
10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Л И С Т ЗА ПО Л И Т И К У И К Њ И Ж Е В Н О С Т .

Претплата плаћа се поштом или
упутним, непосредно админис-
трацији „Глас Црног.“ на Цетиње,
или отплатиштва поштом на
коју драго пошту; а коме је на-
ручнице, може се претплатити
код г. Петра Радановића, књаж.
прт. агента у Ботор и Доњем се-
ниљу уредништву. Рукописи се
не враћају.

За огласе плаћа се: за
сваку ријеч или за број од пет
цифара по 3 новчића за први
пут, а за сваки даљи пут по 2
новчића.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Њег. Височ. Господар посетио је Његово Величанство Цара Николу у Дармштату; и на повратку из Њемачке Његово Височанство посетило је Њихова Величанства Краља и Краљицу Италије у Монзу, гдје су се налазили и Њихова Краљевска Височанства Књаз и Књагинја Напулска.

— Њих. Височанства Књагинја и Књаз Престолонаследник, Његова Св. Књаз Мирко и остала Књажевска Фамилија провели су неколико дана у Њесковну на Ријеци, одакле су се јучер повратили.

— Г. Кенеди, енглески министар, званично је извјестио преко министарства иностраних дјела Њ. В. Књагинју, Њ. В. Књаза Престолонаследника и Њ. С. Књаза Мирка, о смрти Њ. К. В. Дукесе од Тек, рођене Књагинје Mary of Cambridge. Г. војвода Вуковић, преко г. Кенедија изразио је саучешће у жалости од стране Њ. В. Књагинје, Књаза Престолонаследника и Књаза Мирка Њ. В. Краљици Викторији и Краљевској Фамилији, а краљевској влади од стране књажевске владе.

— Г. Губастов, г. Денре са госпођом, г. Логотетис и г. Штербина отишли су у Оцињ и Бар да се прешетају.

— Њ. В. Султан одликовао је Њ. Е. Февзи-пашу, свога изванредног посланика и опуномоћеног министра на Цетињу, II пјем степеном Меџидије.

— Пресједник Француске Републике одликовао је г. Баја Гардашевића укирмаче вароши Цетиња, официр свирач крстом Почасне Легије, а гос. командира Митра Мартиновића кавалерскијем крстом истог реда.

— Г. Андрија Радовић, војени инжињер, био је одликован аустро-угарскијем кавалерскијем орденом Франца Јосифа.

— Г. Лазар Мијушковић, наш консул из Скадра, приспιο је на Цетиње.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

ЦЕТИЊЕ, 17 октобра.

Најновији број петроградског „Н. Времена“ доноси врло значајан чланак, очевидно испишан иран, о разијем кандидацијама на мјесто будућег гувернера аутономног Крита. Одбацујући све досадашње кандидатуре и сличне будуће, петроградски лист вели: „Критско питање се доста запело од прошле зиме, и да се нађе изласка из њега, треба удалити све ове доцније запеле од њега, и посматрати ствар, каква је била у самом почетку, просту и јасну. Јевропски концерт хоће да наменује гувернера Криту. За што баш наменовати, за што баш намењати? Русија није никад била висококомјерна према малијема, и вазда је уважавала човјечанско достојанство и права њихова. Па и онда, кад је Бугарска своју тежњу к унутрашњој самосталности сјединила са изазивањем г. 1886, покојни Александар III поштовао је што је човјечанско и законито у тој тежњи, и дао јој је потпуну слободу. За што сада мора Русија да мијења

свој ваздашњи правац, и мјесто тога да говори са православнијема на истоку језиком благодушности, који привлакује срца, за што мора сада из реда јевропских држава да им заповиједа? А њезина је сврха мир на истоку, прекидање старијех бједа, а не стварање земљишта за узајамно пераз, мијењање гувернера и народа, за ново незадовољство, за повитриге... Прекрасни острв на прекрасном азурном мору! За што да на њему не буду сви задовољни, за што да на њему не буде постојањог мира, него да му се по сваки начин даде човјек, који се измисли у далекијема канцеларијама, које му не желе миза?... Најпростије и најјасније рјешење критског питања јесте у томе, да се остави Крћанима, да сами из беру себи Књаза. Ми знамо, колико се примједаба подиже против тога. Главна је ова: „То ће бити сувише криспо за Русију и за православље — јер би Крћани тај час изабрали сива Краља грчкога.“ Вазда примједаба! Ми смо се вазда бојали јавно за нас кориснијех рјешења и вазда смо сматрали да је потребито неколико компромитирати их на своју штету, при чему нијесмо оставали вазда у границама благоразумности. Примједаба, понављамо, важна, али ћемо покушати да не осјетимо њену силу. Сив Краља грчкога је православни Књаз, и рекли би, само стога био би врло сходан кандидат за владуца у православној земљи. Вријеме је већ да прекинемо са традицијама наше дипломатије, по којима побједе руског оружја, ради јевропске равнотеже, треба дају престолу њемачкијем поручницима. „Али кроз двије три године грчки Краљевини присајединиће острв к очиној краљевини.“ Могуће је, по зар је то тако протуприродно? Само над би се то збило са коректношћу, која је толико мила дипломатима, па би у томе била и та корист, што би се Грчка помоћу прихода са Крита прије ослободила старатељства јевропског над својим финансијама, — старатељства која без сумње укрјепљује положај јевропског концерта на Босфору, а нама руске везује. „Али ће Инглеска, без сумње, ступити у споразум с Грчком и узеће за себе задив Суду.“ У том случају зависне сви резултати од искуства наше дипломатије, пошто за такво рјешење критског питања, врло повољног за Грчку, Грчка ће бити обавезана не Инглеској него Русији. „А Турска!“ Турска ће се противити свакоме рјешењу, али ће уступити ономе, у коме осјети одлучну вољу Русије. Историја наших политичких разочарања вазда је доказивала и доказује постојање, да је фикција јевропског концерта за западну Јевропу само средство дипломатске вјештине, и само ради наше политичке учени Њемци усрдно препоручују ту фикцију као њеку ц јелу, као светињу неког антијког искуства. Као средством, и Русија се може користовати овим концертом, али када положај савијема до рјешења, она мора бити сасвијем слободна у њему, особито кад се тиче истока. Русија има с истоком свој заједнички живот, и не треба пунити западни јевропске ножице, да прекину те везе. По томе се нама чини, да критско питање треба посматрати сасвијем независно од планова и комбинација, које предажу канцеларије јевропског концерта.“

По овоме се види да, да се ни кандидатура луксенбуршког цуконика

Шефера, о којој смо у последњем броју донјели телеграм из Лондона, не може сматрати озбиљном.

ИТАЛИЈА И ТРОЈНИ САВЕЗ.

Професор торинског универзитета Фрасати написао је чланак о италијанској спољашњој политици у „Његово Антологија“, који је учинио велики утисак како у италијанској тако у иностраној штампи.

Кад се г. 1886 имао обновити тројни савез, у Италији је био министар иностраних дјела Робилан, који је до сада био сматран као највећи присталица тројног савеза. Фрасати сада објелодањује њеко документе, који доказују, да Робилан није био нимало наклоњен тројном савезу, пошто Италија није имала никакве користи од њега.

Тадашњи италијански посланик у Берлину радио је да Робилан покрене преговоре о обновљењу тројног савеза. Робилан није хтио, не кријући своје незадовољство држањем Њемачке. Кад је посланик поновио наваљивање, Робилан је одговорио, да би хтио прије дознати сијерове Бисмаркове, „што никад није лако“. Из те препишке измисли министар и посланика најважније је сједеће писмо Робилана:

„Има истине у ономе, што ми пишете, како бисте ме охрабрили да ја узмем иницијативу да се састанем са канцеларом, али... ви отворено кажем да нећу сљејидити ваш савјет. Књаз Бисмарк лијепо је о мени говорио кад сам дошао на владу, али осим тога није претом макао да нагласи практично приближење к Италији. Италија је управо сита тог савеза неплодног, и не осјећам воље да је принудим, да тај савез понови, јер и сувише дубоко предосјећам, да ће бити вазда неплодан за нас. А могуће је да се Бисмарк и преварио односно мене, непознајући ме нимало, па да је себи убразио, да ја осјећам потребу да вазда и по сваку цијену идем за њим. Ако тако мисли, јако се преварио. Вине је дакле него вјероватно да нећу поновити савез, и да ћу се уздржати да се обвжемо у згодном часу. Зато желим, што се вас тиче, да изоставите сваку измјену мисли о поновљењу савеза. Ако канцелар жели да сам започне преговоре, нека отпочне, па нека нам открије своју мисао; али, као што сам ви рекао, биће врло мучно, да ћемо ми пристати на нове обвезе. Ако останем (противу сваке моје жеље) на овом мјесту, наставићу, док се устиче уздржања мира, правац досадашњи; ако би рат букнуо, кад бише ми пружили добре услове, са задовољством би их примио, али бих се одлучно на оно што бих напав да више одговара нијим интересима.“

„Немојте дакле ни ријечи изговорити ради мога састанка са канцеларом. Ако узмем он ће учинити потребите предлоге, ако не учини, знам је да не осјећа потребу, и толико ће боље бити. Али доста о овоме аргументу; нећете ми одобрити, али мој говор с вама неће оставити мјеста никаквом двоумљењу.“

Најпослије, услед настојавања Књаза Бисмарка, Робилан се одлучио да понови тројни савез, али је то учинио без одушевљења, и ставио је за услов, аине quа поштулатију уговора са инглеском у заштити интереса Италије на средоземном мору. Тај уговор са Инглеском био је потписан прије него је био поновљен тројни савез.

Фрасати савиљује користи и штете, што је Италија имала од првог понављања тројног савеза г. 1887, и од другог г. 1891, и завршује, да су се користи све смањивале.

ГРЧКО СТРАДАЊЕ.

Ишче у петроград. „Новостима“

Графинја Ина Капнист.

Има неколико дана, да сам се вратио из Грчке, гдје сам његовала рањенике у грчкој болници „Евангелисмос“ у Атини. Чини ми се, да неколико утисака и биљежака о тешком часу, што Грчка преживљује, могу Русе заинтересирати, особито кад се ти утисци посматрају, не с политичког, тедашњег гледишта,

него са општег човјаног. Није сваки човјек политичар, сваки не мора продирати у запутане тајне јевропских кабинета, али сваки човјек, само ако је достојан тога имена, има појам о правди и неправди, и зна што је то љубав и сажалење према ближњему. По томе, ма ком политичком правцу човјек припадао, он не може да га не боло бједа, што подноси грчки народ. Када помислиш, да сва грчка није више од које руске губерније, није се чудити, што народно страдање прелазу у лични бол, у домаћу несрећу сваког грађанина. Али се бједа оборила најтеже, као што свагда бива, на мало овога свијета.

Прошло године у јулу и августу ја сам такођер била у Атини. У то се доба грчки народ већ узнемиравало, слушајући Крићане, који су бјежали са роднога острва са својим фамилијама, да се спасу од Турака. Грци су слушали јадну браћу, смућавали су се и кијели су жељом, да им се рину у помоћ. Атинеке влада није могла уздржати народно негодовање. Ово је осми пут у овом вијеку, да се на Криту подиже устанак, осми пут да је мала и сиромашна Грчка морала примати на досетку хаџада прибојне нејачи и хранилих, док се на Криту крв пролијевала. Ја лично познајем много Крићана. То су све људи енергични, крупни, здрави, снажни тијелом и духом, прави Дорјани, као древни Шпартанци. Они љубе отаџбину до очајања, како је само могу љубити угнетени али неукротиви људи. Једини свијетли час, који је засијао кроз ову вјесковну борбу, било је доба, кад је на острву владао Фотијадес-паша. Не може се нико ни замислити мирно живљење на острву. На примјер, ја познајем Крићанина, умног и образованог човјека; он је свршио универзитет и постао судијем. Судио је право без обзира на разлику вјеро странака. Његова безпристрастност није се допадала властима. Хтјели су га поткупити даровима. Кад није хтио примати дарове, стали су на њега гледати као на опасна човјека. Имао је маслиник, и Турци му га запале. Тада је видео да му ту нема стања, и поће са женом и дјецом у Марсиљу, гдје и сад живи. Али је то мала ствар. Један његов рођак, сеоски свештеник, дружије је прошао. Прошле године, у јуну и јулу, Турци су се ревностно заузимали распростирањем мухамеданства на Криту. Сљедећи факт збои се прије устанка и може показати, како се живјело на Криту у „мирно доба.“ Сеоски свештеник се налазио сам у цркви, и приправљао ју је учини празника, док су сељаци били по радњама у пољу, или са стоком у гори. Одједном црквицу окруже гомила Турака, и стадишно нагонити свештеника да пређе у мухамеданство. Кад их није хтио послушати, ухватише га, од икона направише стог, и почеше га мучити, понављајући захтјевање да се одрече Христа, одсјекаше му нос, уши, руке и ноге, па га тако бацисе на стог икона и жива изгорјено, али се не хтје Христа одречи. Као што видите, и у нама дане има Христовијех мученика.

(Изостављамо узјасе ратице, што су племенито) Рускињи казивали рањеници, па чујмо, какво је стање сада у Грчкој послје рата.)

Скоро у свакој породици тесалијској није су на броју сви чланови, нити се зна, је су ли живи или мртви. Оне породице што су прибојале у Хакиду и Атини, наоде се у најбједнијем стању. У једној соби снавају по 20—30 чељади; дјеца помиру од сваке оскудице, од тифа и грознице. Немају се чим ошести, ни покрити, немају што јести. У томе се стању надази не само прости народ, него и људи, који су прије били богати трговци и поседници. Грчка влада је сваки дан трошила по шездесет илјада драхма, да прехрани Тесалце и Крићане. Али је то било љети, кад није требало топилијех хаљина. Што ће бити сада, кад се ови несрећници врате у отаџбину без хаљина, без обуће, пустоше огњишту или изгорјелој кући? И ако у Грчкој није зима сурова, ипак се осјећа; дува студени вјетар, а и снјеј пада. Најпослије, ставијмо, да ће један дан станон ништва некако презимити, да неба помијети од глади, па да ће заспати поља, и да ће дочекати будућу жетву... Али да обраде земљу, треба коша, волова, а све је живо пограбљено и поубијано. Да се посије, треба сјемена, а Турци су побрали сву богату жетву, која се цијени чотр-

најест милиона франка готовине. Одакле повада за сјемења?

Је ли могуће да у Русији пеће наћи одзива ова невоља? Мени се чини, кад би се код нас могло видјети и схватити, како тешко пада на несрећну Грчку ратна контрибуција, да би сви увидјели, да прелази њезину снагу. Сва је Грчка — камен и вода; једина Тесалија, и дио Јелиде — плодносни. Одакле ће присти благо, особито, кад су критски устанци сваке десет година теретили грчке финансије, које и без тога нијесу сјајне? Богате грчке колоније су у иностранству. Те грчке богате трговачке колоније, хвала њиховом патриотизму подигле су у Грчкој све јавне заводе и зграде: универзитет, академију, школе, болнице, музеје, библиотеке, сиромашке домове. То све грчки трговци издржављу. И влада је издржавала пријеге из Тесалије и Крита све новцем, што су поједини Грци прилагали. А прошла је година, да по приморском градовима дутају на хиљаде гладних фамилија без крова! У Атини и у Пиреју били су отворене бесплатне гостионице под покровитељством Краљице, сарадњом госпођа атинских, за пријеге. Ту је сваки давао што је могао. Али нема већ средстава; услед дугог ратног стања за вријеме дугијех преговора јевропских, сви послови, сва трговина, све се прекинуло, на велику штету свијех. Ја још нигдје нијесам видјела тог крајњег сиромаштва: нема ни зараде, ни залагаја хљеба. Једном сам видјела, како сасвијем угледан човек горко плаче од радости и у исто доба од стада, кад је добио драхме (50 капића). И од народа, који се налази под таквим притиском сиромаштва, захтјевају се толики милиони, да се награди побједитељ! Народ је готов на сваку жртву, што доказују такви дивљини примјери, као извјешће са Замта о прилозима, готовом новцу и драгоценијем стварима, што је добила влада, само да се скупи суна, да се Тесалија ослободи. Епископ Дионисије приложио је своју митру, покривену драгим камењем; неко прилаже сатову, неко брилијанте. Али нијесу ли потребитији ови прилози, да се помогу они који су пострадали у рату, неголи они што су у рату добили?

А ови, који су пострадали, није су позитивни, него прости војници, који су се великодушно дали оружја, у одбрану браће Хришћана, који су без размислања, готови да жртвују и посљедњу кап крви, устали за вјеру и за оцабину. А највише су пострадали жене и дјеца, који помиру од сваке оскуице; и за то ријеч „мир“, што се проијела по Јевропи још не значи „престанак страдања“. Идућа зима предстоји као призрак смрти пред очима невољника; глад и студен понијеће много жртава. Еда толо срце рускога народа прискочи у помоћ, еда сваки приложи колико може, да облакна ову невољу. Сваки рубањ може да прехрани на дан четири човека, а колико се рубања троши немилице у картању, при закускама, у беспослицама?

Требао би саставити у Олеси друштво, које би се старало о пошлци у Грчку не само новаца него и топлијех хаљина.

Ако смо Хришћани, ми нећемо проћи мимо ове бједи и ријеч „мир“ неће нам очи застријети да не видимо страдање грчкога народа.

ДОПИСИ

Градац, 7. Октобра 1897. године. — Не само родбина, пријатељи и кумови, него и цијела наша нахија претијела је 5 ов. мј. знатан губитак, којег — бојати се — позно бемо надокнадити, јер тога дана црна и немила смрт отрже нам за вазда са овога свијета једну вриједну и врло способну учитељску снагу у лицу **Луке Поповца Казика**, у најбољој мушкој снази, у 33 године честита и поштена живота, — а смртне му остатке предасмо матери земљи сјутра дан 6 ветој.

Још као ђак покојник се вазда одликовао сјајним успјехом, те је навијек добивао прве и у новцу и у књигама награде, међу којима је у цетињској гимназији добио богату — новчану — награду лично од Његова Височанства нашег срећновладујућег Господара, — а све му то крунисаше искреност и љубав, којом бијаше плијенио другове своје, као год и учитеље скромношћу, неуморним трудом и примјерним владањем.

Дубоко посвећен и одан светом, али тешком позиву за пуних једанајест година учитељског рада показивао се пок. Лука неуморним радником, тачним и ревностним чиновником, тако да се највећом вољом привиковао учитељским тешкоћама, које су често пута огромне, и вазда их најповољније савлађивао. Према дјечи покојник односио се као прани васпитац, учитељ и родитељ, од куд је и био омиљен дјечи и народу. А да смо овим у истини, дозволиће нам сл. уред. „Г. Црногорца“ — јер покојник бјеше његов дописник. — Да наведемо овђе два примјера особитих симпатија и поштовања, које је уживао у народу; — а томе бијаше доказ многобројни тужни спровод, у којему имаше осим ученика наше основне школе из Бешанске нахије, Ријечке и Комана више од 1.200 покајница који бијаху похитали, да плачем и сузом посљедњу пошту одаду свом вриједном и омиљеном учитељу. На гробу се опростио са врлим покојником жалосним и дивљим говором наш учитељ г. Митар Вукчевић. Данас су му пак на гроб дошли Кучи и Загарацко-комански командир г. Ђ. Драговић са младим пресником г. попом Р. М. Поповићем и великим бројем Загарчана, те су на гробу оплакали врлог покојника. — А између брзојава саучења, да се види, како је покојник и изван свог мјеста и околине му знао стећи пријатеља и поштовања, наводимо брзојав из Колашина, гдје је покојник двије године учитељствовао, а којег су на глас његове смрти упутили покојниковом оцу поцу Стевану. Брзојав гласи: „Грађани града Колашина дубоко тронуте жалосном вјешћу о смрти вашег доброг сина, а свог негданњег учитеља Луке чије ће успомено за дуго остати неизгладиве међу нама, хитају, да нам изразе најјарачије саучење у вашој жалости, коју с нама заједно дијелимо. — Капетан Шиноу Вуисић, Петар Шкерковић, браћа Марини, Марко Хайдуковић, барјак Ф. Кривчевић, подкомандир Јово Меденица, браћа Бошковић, Стево Милић, браћа Вујачић, Јокан Ивановић, Јивко Никчевић, Миле Пешчевић, П. Машковић, браћа Чујовић, учитељи: Булатовић, Милић, Чукић и Павић Ђешњак.“ Ово су јасни и лијепи

изливи народњег поштовања и жаловања за врлим покојником, — за то лака ти земља, вјечан помен а души рајско насеље, наш незаборављени учитељу!

М—р. Вук.

Подгор, 10. Септембра 1897 год. — Плеће Подгорско, које налази се на западном крају Црмичке нахије, имало је своју школу од 1871 па до ратне 1876 год.

Од тога времена, па до данас, дјеца су Подгорска са великим тежбама посјећивала школу Брческу.

Почетком ове пк. год. уписано је из Брчела и Подгора више од 120 ученика; но пошто је учионица тијесна тако да с муком и пола од те дјече може примати, Високо Књаж. Министарство Просвјете, пошто је о овоме извјештено било, ријешило је: кад Подгорани поправе своју школу даће им се послати учитељ. Пошто је кап. подгорски, од Глав. Шк. Управе примио такву наредбу, одмах је окупио цијело племе, на им онда прочита наредбу. Чим Подгорани чуше ову радосну вијест, одмах почеше одушевљени усклици „Живио наш узвишени Господар“, са пуцњавом зеворвера.

Послије овог весеља пошло се у саборну цркву св. Илије, гдје је свештенство држало благодарње за здравље и дуг живот Његова Височанства.

По изласку из цркве, омладина пјеваја је и веселила се до саме ноћи. А капетан са старешинама општинским одмах повео разговор о поправци школе, која још кроз пећу дана биће готова.

Испред саме ноћи разишли су се својим кућама, радосни јер бише сретни, да опет виде у свом племену расадник просвјете.

Ова љубав и воља народна према школи даје ми повода да ово доставим томе величијеном листу.

Подгоранин.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(У славу Копчара.) Говор г. Стојана Новаковића, што је држао у Бечу на гробу св. Марка гласи:

Многозаслужни и поштовани душе Копчарови!

Скоро ће се деведесет година напунити од како си оставио визинске горе и дубраве постојбине словенске, да овде, у великоме средишту рада и мишљења, потражиш одгонетке које су те још на дому мучити почеле. Одгонетке су те скривале у себи љеншу будућност твога народа; оне су било дужност свакога родољубивог срца. На њих мислећи, у свијету љеншем и срећнијем али туђинском, ти си без престанка духом боравио у драгој домовини. Одгонетке те, родољубивом осјећају толико драге, тражиле су тишину, сиротињу, борбу не са непријатељима него са противним мишљењима, налагале су ону чудновату мислину живота повученога, многим неразумљивага, занесена у научна размислања о васпостављању заборављене прошлости, о стварању и замислињу нове будућности. То што је била твоја сласт, велики покојничко, спољноме је свијету изгледало

Никољу су хтјели започети. Он је прошао четири основне школе у Госпињу а три реалне. Послије су га послали у Карловац, Хрватску, гдје је провео још три године у великој реалној школи, и ту је прошао испите 1873.

Он се затим посвети у Електризам и Магнетизам. Његов се отац није противио његовој намери, него га послао у Грац гдје је уписао у политичку школу.

Пјему још није било двадесет година кад је рекао његовом професору, да би било могуће радити без жице, све ово што је он до сад прокизнао, на које су га измијавали као једног недозрелог дјенка.

Из Граца је пошао у Праг и Будапешт, гдје је учио језике и за потпуно се савршио у његовом занимању.

Он затим ступи у државно телеграфично одјељење. Затим је пошао у Париз да тражи више искуства, гдје је последије пристао код једног електричне свјетлости друштва.

Било је најприје у Паризу 1882. кад је савршио обртање жичне основе, која је имала дубоки утицај на динамо електрични построј. Он је намишљао приказати његово знање свијету. Али паметни трговци — припознавајући његову способност — наговарали су га да узме обртнички указ (patent), али Тесла не мишљао о томе.

Американци који су га сријетали у Паризу молише га да дође у Америку, за које из он одма послуша. Исти дан кад је ступио у Америку Тесла пође радити у Едисон-ову лабораторију.

Затим се уорчати са разним друштвима, која су ставила његове изуме на продају, којих Тесла има доста и за које само Електричари знају.

Има само мало више него седам година да је Тесла установио његову лабораторију у Њу-Јорку и посветио се тим

полу-мучеништву, јер се одмах не види шта у себи носе мисли нове, крјепке, снажне, и не зна сваки како су у њима темељи просвјетнога живота толиких лијепих земаља, толиких људских створова. При свем том, мисли те још нијесу биле кућа и ако су били темељи; оне још нијесу биле ни хладни плодно дрво и ако су биле сјемења. Да оне постану што си ти жељно, ваљало је у њих вјеровати и служити им; и ти си вјерујући и служећи им и отишао с овога свијета, не могавши видјети све плодове трудова својих. И ово, истом данас, више од педесет година послје смрти твоје, гдје домовина долази да ти прах земаљски потражи и понесе под окриље своје, гдје и један син Србије, захвално ти на великом добру које си српском народу учинио, долази да се твој прах овдје поклони и да ти каже: хвала и слава ти!

Из туђине су дошле и у словенске жупе и дубраве мисли о слободи, о народности, о општој просвјети и о љубави језика. Нек је сваки блажен с оним што му је дао Бог, и нека чува, његује и развија те Богдане дарове свако створење обдарено разумом, и човек, и племе, и народ. Тако рекоше те мисли из туђине. Не зна се да је ова философска начела великога јевропског покрета из прошлог вијека ико тако жарко примјенио на љубав к језику народном као ти, велики покојничко! Словенско пастирче од оваца, ти си понио сласт материнског језика заједно са мишљем мирисавих дубрава словенских, и понио си неизмјерно дубоки богодани ум у радњу собу великога научника. Љубећи језик матерински свој, ти си славио језик матерински свакијех без разлике, и суревљивао си тражио златну чистоту његову. Досадно ти је било мишљење с језицима и обртима туђим у твоме савесном кругу, па си га мрзио и у Срба и у Грка; свуд си тражио чисту горску воду, чисте јасне мисли високопарних висина, не бринући се коликоме је добру, за милоне људи, у таквом мишљању извори основица. И још онда, кад су на то другимало и помишљали, ти си јако нагледао умом твојим историјску заједницу балканских и југословенских народа у просвјети и језику једино из смјерне тежње да чистије видиш, да јасније разумијеш оно што ти је тако драго било — језик народни! Да јасно видиш језик народни твојих словенаца, ти си тражио и Србе и Бугаре, и Румуне и Арбанасе, и Грке и Италијанце.

Кад је, у првим десетинама нашега вијека, и словенским неродима кућноу час да у лијепом просвјетном ликовању јевропских народа своје мјесто заузму, на реду је било да се потражи и објасни заборавом засути зачетак и распод књије словенске од почетка. Ваљало је разгртати пепео и гар од вјокова нагомилани: ваљало је по ономе што је докле живо и по ономе што је од старине којегдје записано, васпоставити и саставити слику заборављеног величанственог културног покрета међу Словенима IX—X вијека. Да би се овога вијека напријед пошло, требало је јасно видјети шта је онда било. И ту су оне узвишене и неоцењиве мисли, велики покојничко, којима је твој дубоки ум размишљања давао. Међу првима који су тај велики просвјетни задатак, за све а наро-

проналазцима и експериментима која су њему уживање и радост.

Што се тиче његовог личног изгледа, нико не може уш погледати а да не осјети његову снагу. Он је преко шест нога висок и сасвим танушан. Са свим тим он се налази у потпуно добром здрављу. Руке су му врло велике, а нокти врло дугачки, и то је један знак велике опшроумности. Очи су му плаветне и дубоко у главу унунуте и горе као огњене лопте. Оне чудесне искре свјетлости које он израђује рекао би да их из очи произидаје.

Толико о његово изгледу. Нигда није било на свијету човека који је имао узвишеније појмове од Тесле. Нигда није још човек радио тако непрестано, искрено и не себично за добро човјечанства. Тесла није богатан. Он најмање мари за новац. Да је он ишао по стони Едисоновој Тесла би био можда најбогатији човек на свијету, са свим што му нема више од 40 година.

Тесла је скупио к себи најузвишенију јевропску и американску техничку науку која постоји.

Он је све постигао што и један други Електричар зна, и све је радио сам по себи за прошле па и за она што ће у будуће изуми свијету пред очи изнијети.

Ништа нема о чему вриједи говорити, да Николу није за руком пошло. Он је готово за двадесет и пет година са свом душевношћу живио близу њедара природе, одакле је искусивао њезине тајне. Он је научно њезину оригиналност. Сад је тако склопио како човек може бити бољи у веселију.

Онима који се не разумију у Електризам мисао да је Теслин живот вас прекренут у вибрацију. О трагу три или четири године електричари су судили да је највећа брзина вибрација 300 на секунду. Тесла је јавио да он може произвести 30.000.000 на секунду, а сад је већ прои-

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

Како американске новине пишу

О НИКОЛИ ТЕСЛИ

Из „Слободе“

Име Николу Тесла синило је опет около бијелог свијета. Он је најсавршенији човек на свијету. Никакав човек још није допро степен на коме он стоји данас.

Тамап при свршетку његовог великог задатка на којему је радио около седам година, и којег бјеше готов да свијету на јавност изнесе, дође глас да је један млади Италијанац, Гуљелмо Маркони, проишлаго начин брзојављања без жице.

Научени свијет припознаје вриједност Марковијевог изума. Исти људи који шутију Маркони узвишују Теслу. Маркони је разјаснио његов начин, који је сасвим разумљив. Тесла је само рекао да је свршио његов задатак, и то му се вјерује.

О трагу неколико година они што су се познавали као најсавршенији припознао су да Тесла нема пара у области електричног проналазка.

Данас најученији и високо стојећи људи се признавају у њега су очима упрли. Најсјајније и најчудесније брзине појмова постају слабе и жалосне према Теслиним фактичким дјелима.

Кад је Тесла јавно свијету казао о трагу пет година да ће доћи вријеме, кад ће он моћи пуштати електричну вибрацију без жице, гледали су на то као на један сан који се никако не може озбиљно примити.

Сад је постао истинит. Ако има икаквога човека који зна тајну онога изума, он је доиста зна. Он је то већ одавно казао. Двојицелима научени с ист, — који пита очевидна доказ, увјерио се да је у истини оно што је Тесла обећавао.

чито за југословенске народе тако потребан, почели расправљати путем праве истине и науке, блиста се и твоје неумрло име.

Много је којешта на овоме свијету двојструко; није чудо што то двојство видимо и у словенској љубави према на родности својој.

Једни траже само велику цјелину, па мисле да за љубав ње не вриједи ни мислити на оно што је непосредно своје, из чега се цјелина склапа. Други мисле да љубав, њега и уздизање својега само собом и непогрјешно води у цјелину и заједницу. И данас има, и у твоје је вријеме, велики покојниче, било умни Словена који љубав к општем роду словенском овако, на ова два начина, осјећају. А ти си још онда мислио да Словени, као и остали свијет, морају, само путем истине и науке почети, прво учити и подизати сваки кућу своју, сваки своје домаће особине и дарове, а да ће из тога сам живот развити оно што треба и што је за развијање. Тај пут води поуздано не само к познању заједнице него к општој просвјети, к изједначању с образованим осталим свијетом. А у почетку овога вијека Југословенима је нарочито на то живо мислити требало. Попитујући и истражујући створ Божиј таков какав је, ти си, велики покојниче, и у народном животу тражио силе природно; мислио си да се ни једна од њих нити може уништити нити предругачити, и тога ради си и тражио за њих да се чувају како их је Бог дао, али да се познаду, да се и у свијетлост унуте, па нека тамо, према снази својој свака своју стазу тражи.

Из тих погледа истицао је и оно толико заузимање за језике народне које ти је у познанству с Вуком онолику радост учинило. Мало је ко, тако као ти, осјетио велики природни и богодани разум којим је Бог, на срећу Срба, обдарио Вука Ст. Караџића.

Савременици често не распознају одмах своје велике умове. Твоја је непобитна слава, незаборављени покојниче, што си у Вукову уму први јасно распознао силну азуљу која је последице онолику свијетлост разаспрла. Примивши од тебе, тим сигурним познањем, огањ небеске науке, Вук је брзо схватио свој позив у српској књижевности, па је пред Србима стао сликати праву слику народности њихове, оне исте која је своја права тражила и оружјем на бојним пољима Шумадије и пером Доситијевић у књижевности. Ти си, велики покојниче, подупро и поучио Вука онда када је то неопходно било; ти си посвијетлио на стази онда када пут помести није могуће било. Нека ти је вјечна слава што си тако оштро умно спазити наше ненадмашно ђаче самоуче, коме данас ето, напореда с тобом, ми славу и пошту захвалности приносимо.

Пред нама су овдје пепео и прах — кости. Није ту оно што је мисли ројало и изазивало и што их једнако роји и изазива. Али је у овом, данаско за нас светом, пепелу боравио онај дух којему ми пошту чинимо. Тога бесмртног духа ради, свијетлости ради којом он свијетли и данас, ми испраћамо ове његове земаљске трошине остатке у она лијена поља и дубраве драгога му завичаја. Онома је живот који је

звео 50.000.000. Ови бројеви показују односно стање Теслино и других Електричара.

Николин је живот свагда био једнак од како је дошао у Њу-Јорк. Он живи у Герлаху, једном мирном и приватном хотелу. Он се упути пут његове лабораторије пријед десет сати у јутру, ако није у њој сву ноћ провео. Ваздух дан он проводи с мислима како ће дочекати нову снагу и добити веће знање. Иностранца га нигда неће видјети у његовој радњи. Нико не зна ни за његове помоћнике.

Он обично ради до шест сати у вече, а који пут стоји и дојутра. Залазак природне свијетлости њему не смета. Тесла чини сунчану свијетлост — у његовој лабораторији.

Он обично иде вечерати око 8 сати у вече, у Валдоу. Нема нико ко станује у Валдоу да зна наручити јену вечеру од њега. При вечери он употребљаје вино, шампање и Бургунде. Његова вечера кошта обично 15 долара, а кадкад и више. Он обично само једе једанпут на дан. Нигда не дарује келнеру или ономе који му чува шапут и кловук мање од једног долара. Његову вечеру свагда сврши управо на 10 сати, одакле пође к његовим собама или лабораторији за извршити какви тешки предмет.

Кад он говори ти слушаш. Ти не знаш шта он говори али радо слушаш. Занимало га и ако не разумијеш шта значи. Он говори савршено инглески језик, без погрешке или страног акцента. Такође говори шест језика једнако добро.

Он говори стално о електро-статичној снази, оној свемогућој сили коју је он у ланце приковао. А ово је он већ разјаснио.

„Електро-статична снага је она која управља атомска покретања“, рече он кад су га о томе питали. „То је снага која им проузрокује да се сударају и чини животу уздржати енергију врућине и свијетлости,

он будити помогао; онамо нека пођу и ови поштовани остаци, да у средини тога новог вијека судији дан очекују.

Нека вам је срећан пут у мили завичај и нека вас тамо прати захвални помен и српскога народа. Вјечна памет теби, покојниче, за твоју жарку љубав к језику народном; она је већ богато награђена. Ево језика народног, и српскога и словенскога, пречишћена и објелана, у служби ономе што си ти желио и пророчким умом у даљини видио, али не дочекао. Мар поспешу твоме, а твоме помену слава неумрла.

(Нове књиге.) Примили смо на приказ:

De Montenegro, — par Auguste Meuniers, ancien consul general et secretaire de legation. Paris, 1897; mal. in 8°, 100.

Ова књижица при њезином малом обиму има садржину врло разноврстну и рекао бих, да је претрпана, тако је много у њој различитих ствари. Ту имате политику, која навлађује над свим осталим; историју, географију, етнографију; савремено стање Црне Горе с гледишта политичног, војничког, просвјетног, економског, индустријалног и т. д. и то није детимично, као што се обично налази у путописима каквих туриста, него са цифрама и другим статистичким подацима и са анованим на њима закључцима. Тако да то изгледа као каква цјела студија. Издаје само крајња несистематичност особито у првој половини књиге. На пр. изоставио је у самом почетку значај Црне Горе, Србије и Бугарске у савременом замишљеном стању Балканског полуострва и узајамно посјете Црне Горе Краљем Александром и Србије Књазом Николајем (стр. 5—7), аутор одмах прелази на прве спомиње владике Данила с Русијом и наводи при том цјелоном писма Петра Великог (стр. 7—15), а за тим, збори се о неспоразумљењу за вријеме Цара Александра I. (стр. 15). За овим сљедеће опис стања хришћана, кад су се све земље балканске покорице Турцима, изузимајући Црне Горе, која се је борила против њих (стр. 16—18), а затим географија савремене Црне Горе (18—20) и карактеристика Црногораца, главно с гледишта њихових војничких врлина (20—26). У одјелу III неколико ријечи о Књазу Данилу и цијели његов законик (26—55); у IV о односима Црне Горе и Француске у вријеме Књаза Данила (55—56) и после у вријеме, када су Французи управљали Далмацијом (56—61), и одмах иза тога године 1855 и 1862 (62), а на другој страници већ пребројава савремене дипломатске преставнике иностраних држава на Цетињу, као Денре, Дантуар, Кучански и т. д. (62—63). За овим сљедеће савремено стање Црне Горе од ступања на владу Књаза Николаја до посљедњих дана, и то иде непрекидно до свршетка књиге.

На част аутору морамо казати, да он сасвим правилно свађа историјски значај Црне Горе, а тако исто и њези политички положај у савременом стању, који је стекао јунаштво свог народа и мудрешћу својих вођа, особито књаза Данила и књаза Николаја, и у свој сјајности изнеиен је културни напредак за вријеме владања сада срећно владајућег њезиног Господара. У

и која им чини сдружити се на неизбројне разне начине према природним чудесним зградама које видимо око нас. Она је доиста, ако су садашњи наши погледи истинити, најважнија снага у природи.

Тесла је америкашки подјаник. Прилика је да неће никако дијете знати се његовим именом у овој земљи. Он је одлучио посветити вас његов живот овоме раду, и ради тога он одбаца љубав браћу. Он је и ово разјаснио:

„Ја мислим да писатељи и музиканти би се морали жепити. Они добијају надахнуће које их води љепшем раду.

„Један изумитељ има чудновату природу, која би га преокренула са свим далеко са његових појмова кад би се окренуо. А наопако је доиста самцу живјети.

„Ја сам у моје млађе дане доста пута за трпезом играо по 24 сата без престанка, и видео сам каква је велика радост човеку кад му срећа напредује, али то је сасвим ситна радост према оној кад ми овакви рад у експериментима пође за руком.“

Доста је пута Никола Тесла виђао та преувишена весела. А прилика је да ће их видјети често и у будуће. Немогуће је да ће он његов рад свршити у четрдесетој години. Игледо као да његове силе само сад досежу њихову зрелост.

Никакав човек још није заузео мјесто које он има, пошто он није само неокружени краљ знаности, он није само најдубљи и најизворнији извршитељ; он је прави откривалац чудесних сила, и изумитељ оруђа с којим ће их стегнути, а у додаток свим овим стварима, он је пророк такође. Само будало и незналице не припознају његов чудотворни рад.

томе видимо велике симпатије ауторове према Црне Горе, за што морамо њему заблагодарити.

Није умјесно у малој књижици прештампавати из Кокеља цијели законик Данилов; али у њему се пријављује дух народа; само треба би било дати објашњења, које на жаост аутор није био у стању учинити, и за то овај врло важни и интересант документ за стране читаоце остаје мртвим капиталом.

Што се тиче описа савременог стања Црне Горе, аутор врло јасно и с пуним правом представља њезин велики културни напредак за посљедњих 20 година; али у томе има великих погрешака, које дају читаоцу лажан појам.

У у цијени минералних богатства Црне Горе он говори: „По учњеним за посљедње вријеме истраживањима у дубљини земљишта (sondage) нађено је, да у Црној Гори се налазе у изобиљу лимит, ђумур, манган, никел, гвожђе и чак кварц са садржином злата“ (83—84); али истраживања геолога Тице и Балдахи нијесу посвједочили тога и не може бити у изобиљу због саме геолошке формације црногорског земљишта (карст), премда може се наћи и налази се испити мангана и ђумура.

О географији он говори, да Црна Гора је заваљена брдама, „врхови којих покривена су вјешитијем снјегом“ (18); али на Балкану има још височији брда, као Шара-планина (преко 3.000 метара), која нема вјешитог снјега на својим врховима; такви су у Јевропи само Алпи, Пирени и Каукаске планине.

А ево што се збори о Цетињу: „Између Скадарског језера и Цетиња разлика површине близу 1.200 метара“ (19) у мје ети 638 м. Говори се да је Морача отворена за пловидбу (navigable) до Подгорице, а р. Црмница мало више од Вира (19—20); тога се не може казати ни за лађе, а тамо ли за новине бродове.

Овакве крудне погрешке непомјливе су, ма да има толико тачних описа Црне Горе на свима главним јевропским језицима.

Из знања географије долази читава збрка у различитим појмовима аутора. Тако о колским путевима у Црној Гори он збори: „Неколико година натраг саграђен је лијепи пут, којим се веже саобраћај између Котора, Цетиња, Ријеке и преко Јабљака Подгорицу, и стиже до Даниловаграда. Сада се ради на другом путевима, којима ће се свезати Цетиње с Никшићем и Баром“ (80). Он не зна, да преко Јабљака у Подгорицу не иде се колским путем, него водом, да никшићки пут, исти онај преко Даниловаграда већ ради, а Бар је свезан с Виром.

Отуд долази чудноват пројект железничке пруге, која мора везати Црну Гору са Русијом: „Овај пут ће поћ од Бара на Адриатику, преко Цетиња, Старе-Србије, Ниша, Кладова и свршиће се у Бесарабији у Русији, не тичући ниђе Аустро-Угарску“ (97).

Али не само у географији има такви јех грубих погрешака. Он говори да 1895 г. у Црној Гори било је осим друге стоке 500000 коза и оваца, од којих 120.000 изведено је у Марсељ, бригом владе, да сељаци могу исплатити државну дању (21). Дакле у једној години продата је готово четвртина све ситне стоке, главнога блага Црне Горе, и то само за дању; колико велика морала је бити та дација и с којима срствима могао је бити учињен тај извоз!

На Цетињу рачуна једва 1500 дуна становника (85), кад у ствари има 2.500, а с војском 3.000; а у исто вријеме има један колегиум, у којему се броји 400 ђака (86).

О Књазу нашем Николају он говори: „Никола I има 55 година; он предпоставља остати „двојводом“ гораца, који су готови, да погину за Књаза. Као што његов стриц Данило, он је pjesник: између његових дјела цитирају енеке пјесме, које су биле штампане у Орлићу, и трагедију Вукашин“ (77), а не зна за „Балканску Парцу“, „Пјесника и Вилу“, које су много више познате.

У опште у овоме дјелу види се добра воља ауторова, али у исто доба и оскудица знања, што дјелу много шкоди. Ма сваки начин ова књижица показује велики интерес, који у Француској постоји према нама.

(Четврти међнародни старокатолички конгрес.) Од 20. до 23. августа т. г. држао је четврти међнародни старокатолички конгрес своје сједишце у Бечу. На трећем конгресу, који је одржан 1894. г. у Луперну, бјеше одлучено, да се изуђу сазове за двије године у Бечу. Тако се, четврти конгрес имао одржати још прошле године, али се то не догоди ради разних неприлика и сметња, које су Старокатолицима особито написте стављали на пут. Конгрес је био неопходно добро посјећен; осим многобројног свештенства старокатоличких цркава у Аустрији, Немачкој, Швајцарској, Холандији, Француској и Италији, бјеху чланови конгреса и многа друга духовна и свјетска лица из разних држава западне Јевропе. Из Русије дођоше протопрезбитер И. Л. Јанишев, познати заступник сједишња Старокатолика са Православнима,

професор Казанске духовне академије Керенски, генерал Киријев, професор јурјевског универзитета Красноје, уредник јурнала „Руски Паломник“ Поповици и др., као чланови присуствоваху још и настојатељи руских цркава на страни — протојереји Малцев из Берлина, Пиколајевски из Беча, Кардасевић из Будимпеште, Аљенков из Дрездена и др.; позната руска списатељка Олга Повикова бјеше такође на конгресу; од Срба је присуствовао умрвљени епископ Никанор Ружичић и Митрополитов изасланик архимандрит Иларијон Весић. Прије отварања конгреса скупише се сви чланови (око 200) у Ронахеровој концертној дворани, да би се узајамно поздравили и упознали међу собом. И ту је већ пало неколико топлих ријечи, а уједно су прочитане и брзојавне честитке са стране. Представник старокатоличке општине у Аустрији, др. Чех, уредно је поздравно сакупљене чланове конгреса и при крају свога топлога говора овим је ријечима окарактерисао сврху тога конгреса: „Наше је дјело, дјело мира; оно је свагда имало и имаће у виду унутрашње зближење источне и западне цркве, — зближење не на лажном и немогућем базису покорности свих цркава догмама или формулама једне, које му драго цркве, него на основу слободног и чврстог чувања и снажења суштинског учења васељенске цркве, на католичком основу дјестовања духа хришћанске истине и љубави. Ми служимо дјелу васељенског мира.“ Предсједник швајцарског старокатоличког црквеног савјета Филипп поздравио је веома топлим ријечима Русе, који дођоше на конгрес. Од Руса је говорио протопрезбитер И. Л. Јанишев. Међу осталим је рекао и ово: „Угјешно је бити на збору, који хоће да послужи хришћанским идејама мира, истине, слободне, јединства у вјери и љубави. Да та једина велика блага у земаљском животу налазе симпатије и на истоку, — не само то, него да се она високо цијене, — свједочи присуство духовних предстојника, који дођоше из Русије, па и са најдаљег сјевера. По још више: у Петрограду постоји од св. Синода уређена комисија, која има узвишену сврху, да испитује могућност сједињења са старокатоличком црквом, и да према могућности потпомаже остварење те сврхе. Као члан те комисије, којој су чланови два архијерејска, један епископ — сви су чланови такође св. Синода, — ја сам добио налог, како од те комисије, тако и од првоприсуствљујућег у св. Синоду Паладија, митрополита Петроградског, да ердечно поздравим Бечне Старокатолике и све чланове овога конгреса и да им изјавим најтоплије жеље. Да благослови Господ ове племенице и истински хришћанске тежње.“ Од стране англо-америкашког епископата поздравио је Старокатолике и изразио симпатије старокатоличком конгресу епископ Хел (из Илиноиса). Викар Јајт (Колумбија) доио је поздрав и благослов конгресу од архиепископа Кентерберјског. Епископ Херцог (Берн) поздравио је збор у име швајцарских Старокатолика, ректор Ван Сил у име Утрехтског архиепископа Јула (који је такође присуствовао на конгресу), епископа Харлемског и холандских Старокатолика свештеник Гету (Пасава) у живим и одушевљеним ријечима насликао је положај старокатоличких општина у Баварској и Аустрији и указао увијерење, да ће овај конгрес оенажити Старокатолички покрет у тим крајевима. Проф. Ниполд из Јене у сјаном говору је окарактерисао значај старокатоличког конгреса и у топлим, пуним осјећаја ријечима, благодарно је преставницима руске и српске цркве за њихове симпатије и помоћ у дјелу Старокатолицима. За предсједника конгресу једногласно је био изабран Филипп (из Базела), који је предсједвао и на прошлом Луперском конгресу, а за подпредсједнике: депутат Бендел и ректор Ван Тил. На прво мјесто је било стављено читање о сједињењу цркава. Остале тјеме (свега на броју осам) тичу се питања о утврмонтастну, о значају за римске католике Словене оног духовног наследиства, које им је завјештано од св. Кирила и Методија, о принципу национализма у цркви, о Хусу и Јерониму Прашком, о филозофији проф. Гинтера и др. Распу; односно првог тезиса отворио је др. Вајбел (Weibel) из Луперна. Говорник је у своме одушевљеном говору с правом указао на безпланост панских покушаја у погледу сједињења цркава, јер они потичу из принципа апсолутног господства римског папе над епископима других цркава. Кад би се наша одрекао принципа главенства, које противречи духу старе цркве, и догмата о панској непогрјешности, који се не да оправдати ни св. Писмом ни св. Предањем, тада би се могло ступити с Римом у преговоре. У допуну томе говору изјаснио се с првом тезису у истом духу и америкашки епископи Хел и Риндел. Остаток доијеше они још и приједлог да се обнови Бонска комисија ради преговора о измирењу догматских разлика у учењу англиканске, старокатоличке и православне цркве.

НАРОДНА ПРИВРЕДА

(Против маховине и мрави на кованлуку.) Један почетник пчелар жали се: „У моме кованлуку одвјећ расте маховина. Мјесто је, на коме сам кованлуку поставио, новина и скоро искрчено, подводно, но саме кошнице налазе се на узвишеници, која је опкопана јендеком и два пута разорана; сад маховина опет силно расте, и ако смијем казати, припомаже расидавању мрави. Какве би мјере предузео, за уништење маховине и мрави!“

На то одговара опробани пчелар Подољски: „Маховина по вашем кованлуку расте услед задржавања воде. Осушите мјесто, унесите добро отицање воде, за тим засните дебелом слојем иверја или струготина, а још боље горном соли; илудом дубоко зарите, а прољећем преорите и с овсем посијте шведски клевер (*trifolium hybridum*).

„Пчеле пате не само од мрави, који живе на кованлуку, већ и од оних, који обитавају ван кованлука. Мрави воле мед и иду за њим с даљине.

Горка со — особито је средство за уништење мрави. Мрављак, у коме живе мрави, раскопајте, дајте им минуту двије времена да се скупе на средину мрављака, и тада их посипте горком соли, коју залијте кључалом водом. Да би избјегли, да се мрави не угњеде на кованлуку, мјесто на коме су кошнице и око кошница добро набијте. Мрави воле најменитати се по некој земљи, а не по тврдој.

„Тим путем ви ћете уништити мраве у кованлуку, но у ваше кошнице још ће долазити мрави који живе ван кованлука. Према тим грабљивцима треба такође бити смотрен. Стазу, којом они путују, а они путују све једном истом, треба посути растопљеном горком соли.“

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ.

(Противу ширења јентине.) У једној њемачкој покрајини растурене су ове поуке противу ширења турбекулозе:

1.) Људи који кашљу не треба никад да пљују на под, у цопну мараму или чак на ливове, него увијек у пљуванице. У домовима у којима има турбекулозних, као и у свима јавним мјестима (школама, црквама, канцеларијама, гостионицама са путничким собама, радионицама, сиротињским домовима, трговинама, фабрикама и т. д.) мора бити већих пљуваница напуњених водом и да их има у већем броју. Пљуванице треба свакога дана чистити, сажину њихову најбоље је на седу затрпати или сручити у нукник, па за тим саму пљуваницу искувати у кључалој води.

Боље је у мјесто воде за пљуванице узети житак раствор обичног креча, јер се тако поништава способност за живот турбекулозних клица; а у исто вријеме скрива се и одвратан изглед испљувавања.

2.) Турбекулозни треба да имају своју сопствену постелу, а гдје је могуће и засебну собу и све посуђе што им служи за јело и пиће; они не треба да љубе здраве, нарочито дјecu, а њихове станове треба често добро провјетравати, а подове брисати мокром крпом.

3.) Гдје због скученог простора не може да се турбекулозни одвоји, онда га треба упутити у болницу.

4.) Станове турбекулозних треба чешће дезинфиковати, а нарочито кад се болесник носили или кад умре. Треба дезинфиковати: постеле, рубље, намјештај, књиге итд. Слату из слатара треба сунити, а све од рубља (нарочито дешне мараме) треба кувати 1/2 часа у кључалој води; за потпуну дезинфекцију стана и већих комада од намјештаја може се извршити само дезинфекторима.

5.) У нас има једна опасна врста милосерђа којом ми дајемо болест и смрт у здраву фамилију, а то чинимо покашајући оскудника сво рубље и одјело умрлих сродника и тиме уносимо још већу биједу и у онако биједни дом оскудника. Ово опасно, и управо нечовјечно милосерђе, треба сасвим напустити, па ако нијесмо у стању да учинимо невољника праву помоћ, боље је не учинити им ништа.)

6.) Не треба допустити дјecu да испражњују пљуванице, намјештају постеле, намјештају собе у којима су становали туберкулозни дуже или краће вријеме, јер је њежни дјечији организам нарочито пријемљив за заразе.

7.) Сва горе побројана јавна мјеста треба брисати мокром крпом или их прати, како се не би дизала сумњива прашина и други је удисавали.

8.) Турбекулозне особе не треба узимати за дојиље, бабице, чуварке дјece и итд.

9.) Ако су турбекулозни или сумњива лица учитељи, пекари, продавци јестива и т. д. онда се они сами морају придржавати одвајања својих опасних испљувака.

9.) Млијеко и месо турбекулозних животиња не смије се употребљавати док марвени лекар не да своје мишљење. Ово нарочито приједи за мјешавине разних млијека којима се на далеко могу да разносе клице болести. Млијеко и месо (несигурног поријекла) не треба јести сирово или полусирово (кобасице), него само добро искувано.

10.) Турбекулозни не треба да се жене или удају, а нарочито турбекулозне жене не треба да саме доје своју дјecu.

У нас не само да ово бива врло често, него чак турбекулозне жене подоје и туђе дијете у кошилуку, кад се заплаче а матери му нема код куће, или доје туђе кад своје одбају, или се друго што деси, па им „надође“ млијеко. Од ове шкољиве услуге ваљало би одустати).

У почетку болести може турбекулозним доста да се помогне, али је доцније врло тешко, па за то људи који кашљу треба за времена да потраже лекарска савјета, а нарочито родитељи треба да пазе на слабуљаву и кашљаву дјecu.

Школе у опште заслужују нарочиту пажњу, јер дјечије тијело лако подлеже заражавању туберкулозом, и што се по школама могу лакше извршити све мјере предострожности, и најзад, што ће у доцнијем добу живота умјети да избјегавају опасности од заражавања они људи, који су у младости, као ђаци, поучавани како да се чувају.

За школе би било добро прописати ове поуке:

а.) Учители и ђаци морају пљувати само у пљуванице.

б.) Школу треба влажно брисати, да се не би дизала шкољива прашина за дисање.

в.) У школи ваља нарочито мотрити гдје пљују кашљави дјена.

г.) Болесним ђацима од туберкулозе ваља допустити дужи изостанак од школе ради лијечења.

д.) Пљуванице треба напуњити раствором карбона, и бар два пут подјељно испражњавати их у нукнике или њихову сажину затрпавати.

е.) Дјeca не смију чистити школе и пљуванице.

Што се пажљивије служимо овим савјетима, више ће нестати убиљачке болести туберкулозе.

„Народно Здравље“.

(Тровање кртолом.) У Француској скоро сваког прољећа дешавају се код војске неки случајеви тровања, који ипак нијесу тако тешке природе али свакојако пуне војне болнице. Француски војни министар наредио је, да се тачно посматрају узроци те појаве, и комисија, која је ово проучавала нашла је, да је повод томе тровању кртола што војници за јело добијају. Природњаци одавно знају, да кртола, кад клија, развија у себе један отров, који се зове соланин и кога има у свима врстама кртола средњих биљака. Лица што једу проклијале кртоле, отрују се. Куваче није довољно да уништи тај отров; нечеће изгледа да га утамањује или бар знатно ослаби. Међу тим зна се да се печене кртоле много мање једу од куваних. Пошто се на тај начин пронашао непријатељ, приступило се тражењу средства која дјелују против њега; разумије се да је то средство у томе што се по ваткад прегледа магазин кртола и клице из њега избаци. И са том мјером задовољно се и француски војни министар. По ово средство, не само што је веома приметно већ није ни познато. У првом реду довољно је два до три дана за кртолу да проклија; према томе слагајте кртоле требало би прегледати свака 48 сата. А у другој линији остаје у проклијаним кртолама, баш и кад се клице уклоне, отровни заметак у самој кртоли. Једино би корисно средство предострожности било у томе, да се одузме кртолама услови клијања, а то су влага, топлиота и кисеоник. Кртоле, које се чувају у хладноћи и на мјестима, која су неприступачна ваздуху, неће да проклијају. С тога се појаве тровања у Француској војсци дешавају с прољећа и с тога дубоко уклоне кртоле у трану неће да се покваре. А има још једно друго, много простите средство да се клијање предуприједи. То се средство састоји у томе: да се кртоле прије но што се оставе, обаре. Обарена кртола држи се много боље, оне не клијају не труле и, што је најважније, не могу никога да отрују. Довољно је метнути кртоле у казан, који је пун кључале, засољене воде и држати их десет секунда.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

ЦЕТИЊЕ, 17 октобра.

(Дементи) Дубровачки „Црвена Хрватска“ пустила је вијест, да Кнез Лујо Војновић није више секретар Њ. В. Господара. По што су ту измислиштини прихватили

још неки хрватски листови, принуђени смо да изјавимо, да та вијест нема никакву основу.

(Четрдесница.) Данас је била четрдесница непречаљеном дру Петру Миљанићу. У капели на новом гробљу послје заупокојне литургије био је парастос. Осим тужне удовице са дјецом и многобројнијем госпођама, били су сви наши министри, г. генерал Велимировић, г. пуковник Сумаков, и листом сви одлични грађани цетињски, пријатељи и поштоватељи покојникови. Овакву пошту је у пуној мјери и заслужио вриједни лекар и честити човјек, као што је био Миљанић. Чујемо, да ће сјутра у 10 сати бити парастос заслужном покојнику у капели дјесетачког института.

(Вријеме.) Послије два три кишњива дана, опет је наступио лијепо вријеме и дању топло. Ноћас је пала слана.

(Српска Књиж. Задруга.) Улоге за шесто коло Срп. Књиж. Задруге предали су ми:

а) оснивачки: г. Милован Цаковић окр. капетан, Подгорица; г. Јово Мартиновић артиљер, бригадир, г. Павле Вујенић секрет. вел. суда г. Миша Радонић трг. с Андријевице; др. М. Томановић.

б) улагачи: г. командир Аница Лакић, г. Перо Јовићевић гимназист, г. Стано Ускоковић гимназист, г. Александар Поповић гимназист, г. Алекса Мартиновић питомца у Цариграду г. Јово Драгов Мартиновић, г. Крето Анђус гимназист, г. Митар Вукчевић учитељ на Грацу, г. Владимир Пејовић, гимназист.

(Наставиће се у идучем броју.)

Цетиње, 17 октобра 1887.

П. М. Поповић.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

(Женско медицинско свеучилиште у Русији.) Русија на просвјетном пољу јако напредује. У Петрограду је 14 (26) септембра отворено медицинско свеучилиште за женске. Виши женски медицински тецајеви постојали су у Русији до 1882 год., када су затворани, и онда су многе Рускиње ишле у иностранство, да учо медицину. Отварањем овога свеучилишта је сада Русијама пружена прилика, да уче у својој отаџбини, а нема сумње, да ће и са стране многе женске уписати се на ово ново свеучилиште. Први зачетник мисли о женским медицинским тецајевима у Русији је гроф Миљутин, бивши ратни министар под царем Александром II, и он их је 1872 год. и оставио. Гроф Миљутин живи сада на своме добру у Криму и под своју дубоку старост је дочекао, да се његово дјело обновило.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА“.

ДАРМШТАДТ, 12 октобра. — Књаз Хохенлоа стигао је овдје.

БИОГРАД, 12 октобра. — Нови кабинет је овако састављен: Владан Ђорђевић пресједништво и иностране послове, Андоновић унутрашње, Поповић финансије, Лозанић трговину, Коста Кристић правду, пуковник Вучковић рат, Андрија Ђорђевић наставу, пуковник Атанацковић грађевине.

БИОГРАД, 12 октобра. — Краљ Александар је управно Владану Ђорђевићу аутографно писмо, у коме вели, да догађаји на истоку и црста воља све Јевроне, да се уздржи мир, дају Србији могућност и њему налажу дужност, да заустави неплодну партијску борбу, и да Србију постави на чврст основ политички и економски, да постане поуздан елемент мира и реда на балканском полуострву. Када Србија Јевропи докаже, да се у свом цивилизаторском позиву може вазда на њу рачунати, сачуваће пријатељство све Јевроне, и покаће да се интереси Србије без Србије не могу одлучити. Краљ је готов да посвети сав живот добростању отаџбине и јемчи влади вријеме и повјерење потребито за извршење повјереног јој частног и тешког задатка.

ДАРМШТАДТ, 13 октобра. — Цар је примио Књазу Хохенлоа и позвао на објед.

ДАРМШТАДТ, 14 октобра. — Муравјев је овдје стигао.

КАНЕА, 14 октобра. — Аустријски бродови „Франц Јосиф“ и „Фридесберг“ данас су стигли у Суду.

АТИНА, 14 октобра. — Постајну је споразум између Едем-паше и грчкијех делегата односно повратка становништва у Тесалију, у мјеста окупирања турском војском. Влада је дала строге наредбе, да се стане на пут пошљању оружја на Крит и одласку добровољаца. „Асти“ доноси да су велесиле одлучиле да оставе турски гарнизон на Криту провизорно.

БЕЧ, 15 октобра. — Пресједник рајсхрата Катреји дао је оставку.

ЦАРИГРАД, 15 октобра. — Пор. та преко својих преставника у иностранству протестовала је против суђења јевропске судске комисије мусулманима, и тражи да се окривљеници предаду суду на Радосу. Друга кружница објављује искраћење 10,000 грасовијех пушака на Крит, и тражи од међународнијех власти да се предаду царској влади. Преговори за коначни мир настављају се.

СОФИЈА, 16 октобра. — Собрање је отворено престоном бесједом. Књаз Фердинанд констатира једнодушност прославе десетогодишнице доласка на престо. Посјете на иностранству дворовима увјерили су Књазу, да Бугарска, хвала њезиној лојалној политици, ужива симпатије у иностранству. За почети преговори о турско бугарском трговинском уговору допуштају надати се, да ће везе пријатељства Бугарске и сузеренског двора имати уплива благотворног на економске интересе земље. Књаз је био живо акламирац.

РИМ, 17 октобра. — „Стефани“ доноси да се у Монзу очекује у почетку новембра посјета аустро-угарског министра иностранијех дјела Голуховског.

АТИНА, 17 октобра. — Која стотина отпуштенијех добровољаца напали су магацине од хаљина и хране. Војска их је расхерала, и неке уапсила. Магацини, који су били затверени, опет су отворени. Услед открића да неке торпедне није су у рату биле справне да се запале, поведена је истрага. Два официра ће бити предана војничком суду. Антидинастички листови оштро нападају на Књазу Ђорђу заповједника торпедера.

ОБЈАВА.

Овијем се износи најавном инквенту затечена роба у дућану покојног Николе Шћаре, бившега овдашњег трговца због измире његових дугова, које је покојник остао дужан.

Те услед тога овим се објављује свима онима који би жељели куповати ову робу да се пријаве потписатој управи, најдаље до на 18-ог Новембра ове 1897 године кога ће се дана лицитација свршити, и роба предати у власништво понуђиоцу највише цијене.

А тако исто јавља се овим путем и свим дужитељима покојног Николе који имају од њега какав дуг тражити, да своје потраживање са чистим документима поднесу овом суду најдаље до на 10-ог новембра ов. год., иначе губи свако право потраживања о на миру од имања покојног Николе Шћаре.

Данилов-град, 10 октобра 1897.

Број 287.

У П Р А В А

ВАРОШИ ДАН.-ГРАДА

(1—5)

О Г Л А С И

LUXARDO
MARASCHINO di ZARA
Questo liquore rinomato non dovrebbe mancare a nessuna mensa.

Zadar (Dalmacija) Задар (Далмација)